2. Федорченко Т. Є. Соціально-педагогічні засади профілактики девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища : моногр. / Тетяна Євгеніївна Федорченко. – Черкаси : ЧП Чабаненко Ю. А., 2009. – 358 с.

3. Змановская Е. В. Девиантология : Психология отклоняющегося поведения : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Елена Валерьевна Змановская. − М. : Академия, 2004. − 287 с.

4. Конвенція ООН про права дитини. Міжнародний документ від 20 листоп. 1989 р. // Виховна робота в закладах освіти України : зб. норм. документів та метод. рекомендацій з питань організації виховної роботи. – К. : Ін-т змісту і методів навчання, 1998. – С. 14–42.

5. Минимальные стандартные правила ООН, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (“Пекинские правила”) / Украинско-американское бюро защиты прав человека. – Амстердам ; К., 1996. – 25 с.

Нестеренко Андрій Валентинович,
доцент кафедри вогневої та спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, здобувач кафедри управління та роботи з персоналом Національної академії внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-СТРІЛЕЦЬКИХ НАВИЧОК У КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ТРАВМАТИЧНОЇ ЗБРОЇ

Досліджено та аналізовано перспективи використання “Пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них” у процесі вогневої підготовки курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів з метою формування у них професійно-стрілецьких навичок.

Ключові слова: *вогнева підготовка; травматична зброя; професійно-стрілецькі навички.*

Изучены и проанализированы перспективы использования “Приспособлений отечественного производства для отстрела патронов, снаряженных резиновыми или аналогичными по своим характеристикам метательными снарядами несмертельного действия, и патронов к ним” в процессе огневой подготовки курсантов высших учебных заведений правоохранительных органов с целью формирования у них профессионально-стрелковых навыков.

Ключевые слова: *огневая подготовка; травматическое оружие; профессионально-стрелковые навыки.*

Article is devoted to studying and the analysis of prospects of use "Adaptations of a domestic production for shooting of the cartridges equipped with throwing shells rubber or similar on the characteristics of nonlethal action, and cartridges to them" in the course of fire training of cadets of higher educational institutions of law enforcement agencies for the purpose of formation their professional and shooting skills.

Key words: *fire preparation; traumatic weapon; professional and shooting skills.*

З 1999 року деяким категоріям громадян України, з метою самозахисту, надано право на придбання, зберігання, перевезення та використання "Пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них" [1; 12]. З часом, оцінивши можливості та перспективи використання у службовій діяльності працівників правоохоронних органів, ураховуючи низку переваг цих пристроїв перед короткоствольною вогнепальною бойовою зброєю, керівництвом ряду силових структур було прийнято рішення про внесення у Норми належності озброєння та спеціальних засобів даних пристроїв (наприклад, у норми належності озброєння МВС України) [2]. У силових структурах прилади можуть використовуватись, в основному, для самозахисту співробітника, якщо в оперативній обстановці, яка виникла, є сумніви щодо наявності правової підстави застосування вогнепальної зброї (стрільби на ураження з можливістю летального випадку з правопорушником).

За основною функцією, яку виконують ці "пристрої", значного поширення набув термін "травматична зброя", він, на нашу думку, не суперечить нормативно затвердженому визначенню.

Так, до вказаних пристроїв належать такі пістолети й револьвери вітчизняного виробництва, які конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії та технічно не придатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їх конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової та спортивної вогнепальної зброї, унеможливлює здійснення пострілів в автоматичному режимі чергами.

Патрони до пристроїв – патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, призначені для відстрілу їх тільки пристроями вітчизняного виробництва й допущені в установленому порядку до використання [3].

Але предметом дослідження цієї наукової розвідки є не можливості використання травматичної зброї як засобу самооборони. Нас цікавлять можливості використання для навчальних та спортивних потреб зразків травматичної зброї, схожих за масо-габаритними характеристиками до прийнятих на озброєння бойових зразків пістолетів.

Основними зразками пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, якими оснащені правоохоронні органи, є пістолети “Форт-12Р” та “Форт-17Р”, які розроблені на базі бойових пістолетів “Форт-12” та “Форт-17”. За своїми масо-габаритними характеристиками, місткістю магазина та розміщенням елементів керування, вказані зразки травматичних пістолетів несуттєво відрізняються від бойових зразків. Єдиною суттєвою відмінністю є відстань найбільш ефективного вогню: в пістолетах “Форт-12” та “Форт-17” вона становить 50 м, у травматичних пістолетах “Форт-12Р” та “Форт-17Р” – від 3,5 до 10 м [4]. Це пов’язано з різницею між кінетичною енергією кулі патрона“9-мм ПМ”, випущеної з бойового пістолета, яка дорівнює близько 300 Дж, та кулі несмертельної дії патрона “9-мм РА” (наприклад, “Терен-3ФП”) – 39,6 Дж [5], випущеної із травматичного пістолета “Форт-12Р”.

Також у травматичних зразках пістолетів дещо більший, ніж у бойових поперечник розсіювання куль. Ефективність інших зразків травматичної зброї, наприклад, ПМ-Т, “Вій” знаходиться приблизно на такому самому рівні, що й пристроїв “Форт-12Р” та “Форт-17Р”.

Проаналізувавши масо-габаритні та бойові характеристики травматичної зброї, можна спрогнозувати можливості їх використання в навчальному процесі вогневої підготовки курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів для набуття ними професійно-стрілецьких навичок.

Відповідно до знань такої бойової характеристики, як відстань найбільш ефективного вогню, ми прогнозуємо, що травматичні пістолети можуть бути використані тільки у вправах для стрільб з пістолета на надкоротких, коротких та частково на середніх дистанціях (до 10 м) [6, с. 13–14]. Виконання стрілецьких вправ на більші відстані не буде ефективним з тієї причини, що кулі будуть мати недостатню енергію та великий поперечник розсіювання, що унеможливить оцінювання виконання стрілецьких вправ.

Нині експериментальна база даних із практичного використання травматичних пістолетів у стрілецьких вправах є в наявності. Пов’язано це з використанням указаних приладів протягом 2006–2010 рр. на тренінгах і стрілецьких змаганнях за правилами практичної стрільби IPSC [7] та прикладної стрільби IDPA [8], модифікованими в Україні під травматичну зброю. 2011 року в Україні відбулися зміни в нормативній базі, що регламентує обіг вогнепальної зброї, в результаті яких у стрілецьких клубів з’явилась можливість закуповувати та використовувати бойову короткоствольну зброю для спортивних цілей [9] – потреба у використанні травматичних пістолетів відпала. Але напрацювання методики формування стрілецьких навичок, звісно, залишились і можуть бути використані в формуванні професійно-стрілецьких навичок курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів.

Так, тематикою стрілецьких тренувань з використанням травматичного пістолета, що організовувались у комерційних стрілецьких клубах [7; 8], були:

виконання першого пострілу;

виконання серії пострілів;
стрільба сильною та слабкою рукою;
заміна магазина, усунення затримок під час стрільби;
перенос вогню по фронту та глибині;
стрільба з незручних положень.

Потреба формування вищезазначених стрілецьких навичок у курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів не викликає сумнівів. Можливість використання з цією метою травматичної зброї під час виконання стрілецьких вправ на невеликих відстанях – також. Це підтверджується багаторічною практикою використання травматичної зброї в комерційних стрілецьких клубах. Особи, які пройшли підготовку за програмами практичної та прикладної стрільби показують високі показники стрілецької виучки, беззаперечного дотримання заходів безпеки та непогані результати швидкісної стрільби на невеликих відстанях. Важливість формування вищезазначених стрілецьких навичок у працівників правоохоронних органів підтверджена працями науковців. Наприклад, як зазначають С. О. Арутюнов, В. В. Паламарчук, О. О. Струць: "Для більш ефективної підготовки працівників до дій в екстремальних умовах необхідним є ретельне вивчення особливостей та основних характеристик ближнього бою, в умовах якого дуже часто працівник силових структур змушений виконувати свої професійні обов'язки. У ближньому бою перемагає той, хто першим дістав зброю й зробив прицільний постріл. Ближній бій має такі особливості: мала відстань стрільби, інтенсивне психологічне навантаження, швидкість виконання першого пострілу, готовність до застосування зброї на ураження, необхідність поєднання стрільби з тактикою дій в екстремальних умовах, наявність кількох цілей, відсутність часу на прицілювання, ведення без прицільної та швидкісної стрільби" [10, с. 132].

У процесі використання травматичної зброї замість бойових пістолетів під час організації та проведення занять з вогневої підготовки, спрямованих на оволодіння навичками безпечного поводження зі зброєю, а також відпрацювання стрілецьких вправ на невеликі відстані, можна виділити низку переваг, серед яких такі:

травматичний пістолет більш безпечний, ніж бойовий, що дає змогу відпрацьовувати вправи, особливо обмежені в часі, зі зміною положень для стрільби, з пересуваннями, більш безпечно для стрільця та оточуючих (особливо під час використання захисного спорядження);

використання травматичного пістолета робить можливим відпрацювання різних тактичних ситуацій кількома курсантами одночасно у складі наряду, групи захоплення (за умови обов'язкового використання захисного спорядження);

вартість патрона 9-мм РА менша, ніж бойового патрона 9-мм ПМ, що дає змогу здешевити навчальний процес з вогневої підготовки курсантів;

патрон 9-мм РА має меншу кінетичну енергію в порівнянні з патроном 9-мм ПМ, а відповідно й меншу пробивну здатність, що створює умови для розміщення мішенного обладнання та кулеуловлювачів легкого типу в тирі (на

стрільбищі) у різних напрямках для стрільби (створити панорамну лінію мішеней), з метою моделювання найрізноманітніших ситуацій застосування або використання вогнепальної зброї;

при стрільбі з травматичного пістолета імпульс віддачі менший, ніж при стрільбі з бойового пістолета, завдяки чому стрілець відчує фізичну та психологічну втому після більшої кількості виконаних пострілів, що надасть можливість довший період часу зосереджувати його увагу на технічних елементах виконання стрілецької вправи.

Підводячи підсумок, зауважімо, що використання "Пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них" у процесі вогневої підготовки курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів із метою формування в них професійно-стрілецьких навичок, на нашу думку, з педагогічної точки зору, є перспективним напрямом удосконалення вогневої підготовки майбутніх офіцерів органів правопорядку.

Але практичні можливості використання травматичної зброї залежать від проведення деяких змін у нормативному забезпеченні вогневої підготовки курсантів вищих навчальних закладів правоохоронних органів, що стосуються забезпечення навчально-тренувальних та спортивних стрільб:

внесення змін у Норми витрат боєприпасів на бойову підготовку працівників відповідного правоохоронного органу, шляхом доповнення норм категорією "Патрони 9-мм РА до пристроїв" [11];

внесення доповнень до Курсу стрільб зі стрілецької зброї відповідного правоохоронного органу розділу "Вправи для стрільб із пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії" [11];

створення нормативної бази щодо облаштування стрілецьких тирів, у яких можуть виконуватись вправи для стрільб із травматичної зброї з дотриманням заходів безпеки;

внесення змін до навчальних програм із вогневої підготовки курсантів вищого навчального закладу відповідного правоохоронного органу.

Список використаних джерел

1. Про внесення доповнень до Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21 верес. 1998 р. № 622 : Наказ МВС України від 13 квіт. 1999 р. № 292. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 трав. 1999 р. № 297/3590.

2. Про затвердження норм належності озброєння, боєприпасів, спецзасобів та майна військового і спеціального призначення для органів та підрозділів внутрішніх справ : Наказ МВС України від 20 листоп. 2013 р. № 1131.

3. Про внесення змін до наказу МВС України від 21 серп. 1998 р. № 622 : Наказ МВС України від 7 серп. 2013 р. № 749. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29 верес. 2013 р. за № 1483/24014.

4. Казенне науково-виробниче об'єднання "Форт" МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.fort.vn.ua

5. Травматическое оружие. Гражданское оружие самообороны. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
http://www.travmatik.com/2010/03/patron-teren-3fp/

6. Основи техніки швидкісної стрільби з пістолета для працівників органів внутрішніх справ : навч.-метод. посіб. / О. В. Запорожанов, А. М. Лобода, А. В. Нестеренко, С. П. Максимов. – К. : ФОП О. С. Ліпкан. – 2011. – 112 с.

7. Правила соревнований Международной конфедерации практической стрельбы (украинский регион) 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа :
http://ipsc.org.ua/rules/rulesua

8. Правила змагань Всеукраїнської федерації прикладних стрілецьких видів спорту 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://ufps.org.ua/pravila.html

9. Про затвердження Інструкції про порядок придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання спортивної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї суб'єктами сфери фізичної культури і спорту : Наказ МОН України від 15 берез. 2011 р. № 227. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19 трав. 2011 р. № 611/19349.

10. Паламарчук В. В. Практична стрільба як важливий елемент бойової підготовки працівників силових структур / В. В. Паламарчук, С. О. Арутюнов, О. О. Струць, М. С. Дьоміна // Науковий вісник Інституту кримінально-виконавчої служби. – 2013. – № 2. – С. 129 – 136.

11. Про затвердження Курсу стрільб із стрілецької зброї для осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України та норм витрат боєприпасів МВС, ГУМУС, УМВС, відомчими навчальними закладами : Наказ МВС України від 7 верес. 2011 р. № 658.

12. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : Наказ МВС України від 21 серп. 1998 р. № 622. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовт. 1998 р. № 637/3077.